

BUTLLETÍ DE LA COLÒNIA I VILA DE FORCALL

Forcall Bisgargis

ANY XLIII - N.º 283 - ESTIU 2004 - Dipòsit legal: B. 12.028-70

EDITORIAL

HAY RAZONES PARA
EL OPTIMISMO

Pocas parece que sean a juzgar por las noticias que a diario inundan periódicos y televisión y sí creo que podemos ser optimistas.

Lo he pensado mientras disfrutaba de la semana de fiestas. Ha sido un placer ver a los forcallanos en buena armonía participando en los actos religiosos tradicionales, y compartiendo mesa y mantel con amigos y vecinos en la plaza. Por no hablar de la «caminata pel terme», con un ambiente relajado, alegre y que propiciaba reconectar con la vieja y nueva guardia. Y qué decir del «cicloturisme», que hermanaba a muy jóvenes, jóvenes y no tan jóvenes y del que guardo un recuerdo en mi rodilla izquierda...

Además, esta atmósfera que como una nube envuelve estos días, se acrecienta con la radio que permite seguir la Misa Mayor a aquellas personas que no pueden desplazarse, y se extiende a los pueblos vecinos, con Localia, la televisión local. Así vino a decírmelo la enfermera que, casada con un cintorran, había visto las fiestas de Forcall por la tele.

Aunque parezcan detalles menores, significa que hay una conciencia creciente de igualdad de derechos y calidad de vida en el ciudadano de a pie. ¿Quién hubiera pensado hace cincuenta años que la vida en Forcall sería igual o mejor que en las ciudades? Y esto no pasa porque sí. Los cambios ocurren porque la gente los quiere y las organizaciones y autoridades responden a ese deseo. Los cambios de la sociedad no sólo reflejan un aumento de la renta, reflejan también la manera como se ven a sí mismos y creo honestamente que el ciudadano de a pie se interesa mucho más por su prójimo, que las eternas discusiones y riñas que los políticos dan a entender.

Y aunque en la última década la diferencia entre ricos y pobres ha aumentado, también ha aumentado la alarma social que esta diferencia ha creado y hasta el Fondo Monetario Internacional hace énfasis en la justa redistribución de la riqueza.

Hay pues razones para el optimismo, a pesar de que algunos líderes políticos lo pongan muy difícil.

FESTES PATRONALS 2004 del 20 al 28 d'agost

Un any més les festes patronals han servit per reunir a tots els forcallans. Han estat uns dies per compartir vivències i tradicions, un extens programa d'actes pensat per a totes les edats, que començava la nit del divendres dia 20 amb la Xaranga i els Gegants voltant pel poble i finalitzava el dissabte 28 amb el Dia dels Jubilats, que van fer el seu dinar de germanor a l'Hotel Palau dels Osset-Miró.

El diumenge 22 i el dilluns 23 van ser els dies dedicats als nostres patrons, la Mare de Déu de la Consolació i Sant Víctor Màrtir. Aquests dies van ser els més carregats de tradicions i els més sentits pels forcallans. Ja el dissabte per la nit al rosari de torxes es va veure molt bon ambient, les cercaviles, processons, danses i relacions van omplir els primers dies de festa. Com a única nota negativa, la poca participació en el Ball Rodat. Caldria fer una reflexió i potenciar aquesta manifestació folklòrica tant nostra.

La coetà va tancar aquests dies de tradicions per donar pas a una programació més lúdica, en la que els bous van tenir un lloc prominent, destacant un bou embolat amb cinc boles i l'exhibició que van fer els alumnes de l'Escola Taurina de Castelló. Entre els alumnes participants el més aplaudit va ser el forcallà Castel conegut en cercles taurins com «El Niño

Al final de les danses... Foto: Conxita Cardona.

Caminada del dimarts de festes. Foto: Conxita Cardona.

del Bergantes». La plaça de Forcall es va cobrir amb un mant de sorra, i els cadafals, col·locats estratègicament, van servir per que tot homtothom pugues gaudir de l'espectacle. Les diferents colles van animar la jornada amb sentit de l'humor i disfresses, recreant l'ambient d'un dia de «Corrida».

A banda dels bous, d'altres activitats van guanyant força, com és el cas de les excursions. Dimarts al matí un bon nombre de participants van fer una caminada pels voltants de la Mola de la Vila i el divendres la Marxa Cicloturista, acompanyada per un bon grapat de caminants, va arribar a la font de les Delícies, prop del mas de Barberà del riu de Xiva. Cal aplaudir als organitzadors d'aquestes marxes que van estar en tot, incloent l'esmorzar, el cotxe escombra i els diplomes per als participants.

També es va comptar amb els més menuts. Un parc infantil, una gymkhana molt participativa i l'espectacle infantil «Nandet i Catalineta» representat per Ferran Vives. El dissabte al pavelló va haver cinema per a tots.

Dimecres i dijous van ser dies de menjars populars a la plaça Major, amb la celebració de la III Mostra Gastronòmica, la VII Concentració de Paelles i el Sopar de Sobaquillo, tot amenitzat amb música en viu. Cal dir que al pavelló de festes van actuar diferents orquestres, destacant el diumenge el ball disfresses, que va guanyar una colla que representava a la «Guardia Civil» amb cotxe oficial inclòs.

La novetat d'aquest any ha estat el seguiment que Localia-Televisió ha fet de la nostra festa, que s'ha pogut veure per aquest canal comarcal.

A l'exhibició de l'Escola Taurina de Castelló no va faltar de res, al damunt els alumnes de l'escola saludant al públic, al davall tots els elements de la festa parodiats per iniciativa de varies colles.
Fotos: Toni Miranda i Conxita Cardona.

ASAMBLEA GENERAL ORDINARIA DE SOCIOS DE LA COLONIA FORCALLANO-CATALANA

El día 14 de noviembre de 2004 se celebrará en Tortosa, la Asamblea General Ordinaria de Socios de la Colonia Forcallano-Catalana en el Seminario Diocesano de Tortosa.

11.00 h. Asamblea General en el salón de actos del Seminario con el siguiente orden del día:

1. Lectura y aprobación del acta de la Asamblea anterior.
2. Informe de actividades.
3. Balance económico 2003 y aprobación del estado de cuentas, si procede.
4. Informe de presidencia.
5. Presentación y aprobación del presupuesto 2004, si procede.
6. Presentación del «Vol. IV», recopilatorio de los números del boletín «Bisgargis» aparecidos entre enero de 1991 y diciembre de 2000.
7. Ruegos y preguntas.

11:45 h. Visita guiada por el interior del edificio del Seminario, con atención especial a su Biblioteca.

12:30 h. Santa Misa en la Capilla Central del Seminario.

13.30 h. Fin del acto.

14.00 h. Comida de hermandad.

Los interesados en asistir deben contactar:

En Barcelona	Sr. Jorge Martí	Tel.: 933 811 420
	Sr. Víctor Peñarroya	Tel.: 933 295 820
En Forcall:	Sr. José Carceller (Pepet de Gitana)	Tel.: 964 171 087
En Castellón:	Sr. José Manuel Dabón	Tel.: 964 238 785
En Vinaroz:	Sr. Juan García	Tel.: 964 453 423

El precio de la salida (autocar y comida incluidos) es de 24 euros. Niños hasta seis años gratis y hasta doce años 10 euros (menú infantil).

La salida desde Barcelona será a las 8 horas en la Ronda de San Pedro (lado del Corte Inglés).

Una vez finalizada la asamblea se pondrá a la venta el cava conmemorativo de la reunión, y la LOTERÍA DE NAVIDAD, también se podrá adquirir el «Vol. IV», recopilatorio de los números del boletín «Bisgargis» aparecidos entre enero de 1991 y diciembre de 2000 al precio de 30 euros.

ESTIU CULTURAL I ESPORTIU 2004

A Forcall s'han organitzat tot un seguit d'actes per tal d'amenitzar la temporada estiuenca, del cinc al setze de juliol l'Escola d'Estiu va aplegar als xiquets i xiquetes que van realitzar les mes variades manualitats, la que va tenir més èxit va ser el taller de paper reciclat, tots els treballs realitzats van ser exposats a les sales de l'Ajuntament el dissabte dia disset de juliol.

El diumenge divuit de juliol va tenir lloc la Festa dels Xofers, amb la benedicció dels vehicles i el repartiment del banderí commemoratiu, aquest any a càrrec dels Majorals de Sant Antoni 2004.

Al llarg del mes d'agost es van realitzar diferents campionats esportius: futbol sala, patrocinat per Distributions Polo-Conesa; ping-pong, patrocinat per Pub Grevol; frontó patrocinat pel Forn Paco; i natació patrocinat per Ana de la Piscina. També al llarg d'aquest mes es van anar recopilant fotografies antigues del poble.

El dia set d'agost es va presentar el llibre «Un dinosaure que ni pintat» de Isabel Marín, ambientat al Forcall. Al dia següent va tenir lloc la IV edició de Les Quatre Moles «Ruta de les Ermites», de la que ja parlarem àmpliament més endavant.

El catorze d'agost es va fer un acte de reconeixement als 25 anys de teatre de Valentí Piñot, que també mereixerà tractament separat. Aquest dia es va obrir l'exposició fotogràfica «Una vida de teatre» i l'exposició «Cartells de la Guerra» del Programa Extensió Universitaria.

A mitjans d'agost va tenir lloc el Taller d'assaig de les danses típiques forcallanes, al pavelló de festes.

El teatre ha estat clau a aquesta edició de l'Estiu Cultural, del setze al dinou d'agost es va donar un Curs d'Iniciació al Teatre, a càrrec de la companyia teatral de l'Home Dibuxat, aquesta mateixa companyia va representar el dia divuit l'obra «Un teatre de Butxaca». Al dia següent vam tenir doble sessió de teatre, per a tots els públics es va representar l'obra «Historietes Medievales» a càrrec de Pot de Plom, basada en les rondalles populars. Per la nit es va representar el monòleg de Xavi Castillo «Jordiet Contrataca» una obra d'humor àcid destinada al públic adult. Aquestes jornades teatrals van agradar molt al públic forcallà que va omplir el Pavelló de Festes.

Per tancar aquest estiu es van programar les Excavacions a la Moleta del Frares, al mes de setembre, que aquest any permetien la col·laboració de voluntaris per ajudar en les excavacions.

VUELTA CICLISTA A ESPAÑA

La Vuelta Ciclista a España ha vuelto a la Comarca dels Ports. La quinta tapa de La Vuelta, entre las ciudades de Zaragoza y Morella, celebra el día ocho de septiembre, ha tenido su final en la capital de nuestra comarca, después de pasar por el puerto de Torremiró de segunda categoría y con final en lo alto de la Alameda, considerado de tercera categoría.

Al igual que hace cuatro años, mucho público venido de todos los rincones de la comarca y de comarcas vecinas, se dieron cita para ver el espectáculo que rodea esta prueba ciclista. El programa El Larguero de la Cadena SER, con José de la Morena, se realizó en directo desde el Teatro Municipal, la repercusión en los medios de comunicación ha sido muy grande lográndose el objetivo de divulgar a Morella y su comarca.

HOMENATGE DE FORCALL A VALENTÍ PIÑOT "XIRRI"

Fa vint-i-cinc anys que l'actor i director teatral Valentí Piñot, més conegut pels forcallans com a «Xirri», es va instal·lar al nostre poble, on va fundar la companyia teatral «Pimpinelles». En la memòria de tota una generació de forcallans quedaran per sempre les seves obres, les seves representacions més íntimes i els bons moments que ens va fer viure. El dia catorze d'agost es va oferir un homenatge a la Sala Capitular de l'Ajuntament del Forcall a aquest singular personatge que sempre a estat lligat al nostre poble.

Provenint de Benassal, Valentí s'estableix a Forcall on comença a desenvolupar les seves inquietuds teatrals, introduint a les seves obres una particular teoria teatral, les tradicions forcallanes, sobre tot les Santantonades, influeixen en els seus treballs.

A partir dels anys noranta, Valentí Piñot comença a dedicar-se a la docència.

Al llarg de la vetllada Valentí va fer una dissertació sobre la seua trajectòria i sobre les raons que el van dur a Forcall i les vivències que va tenir al nostre poble. Per tancar l'acte, l'alcalde va fer el lliurament d'una placa commemorativa en nom de tot el poble.

Els més menuts segueixen el teatre. Foto: Conxita Cardona.

IV EDICIÓ DE LES 4 MOLES. RUTA DE LES ERMITES

Passades les vacances podem parlar una mica de Les 4 moles. Aquest article ja no és necessari per incentivar la participació, ja que s'ha superat la de l'any passat. Dos-cents vint-i-sis inscrits i pocs abandonaments, tant sols un 9%. El camí, més planer, va permetre que els primers en arribar ho fessin en 4.30 hores i els últims poguessin acabar abans de les 15 h. de la tarda.

A l'edició de l'any passat vam presentar el perfil del trajecte per a aquest any. El nou itinerari està justificat per unir les ermites on Forcall va, o ha anat de rogativa.

La ruta puja a Sant Cristòfol de Saranyana, per Sant Pere dels Coixos i per damunt de la mola de Roc fins a l'Ermita.

De Sant Cristòfol baixa a la Todolella pel camí de la Rogativa, passa per Casanova i Saranyana, on es poden veure les restes romàniques de l'església de Sant Miquel, i la nova església de Sant Miquel i Santa Quiteria, del segleXIX, al costat de l'Ajuntament construïts a en l'època en que Saranyana aspirava a la seva autonomia municipal.

Passa el riu i en tres minuts arriba a Sant Onofre. Aquesta Rogativa es va fer fins als anys 70 del segle XX. Diu la tradició que els participants, al passar per la Rogrera recollien unes branques, i en arribar a l'església del Forcall, feien dues fileres i li pegaven al capellà.

Segueix fins a la Todolella. S'agafa el sender PRV 228 que arriba a la Roca de l'Home de

Un grup de caminants al peiró de Sant Joaquim de la Menadella. Foto. Víctor R. Ferrer.

Pedra, i per l'assagador de la lloma de Carbó, puja a la plana on es troben els masos de Cabra, Vinyals i Cardona.

Passa pel barranc del mas de Vito, arribant al límit de la Província. Continua per la carena fins a La Menadella (Almenariella). Aquest nom es cita a la Carta Poble de Morella (any 1233), com a límit de Regne. Els masos de les rodalies fan la seva Rogativa i des que s'han millorat les pistes també hi va gent del Forcall.

Puja al Peiró, que amb 1128 metres d'alçada, és el punt més elevat del recorregut. Aquí comença la baixada, per la pista, i després per l'antic camí de les Parres fins l'hostal de Liborio. Passa pel barranc de la Torreselló per entrar al barranc de Torrefolch, anant al mas de Parra i a la Mola de la Vila. Passant la Bassa de la mola la pista continua fins a Sant Marc, un peiró amb la seva Rogativa. Va de dret a la Cova de la Carn, d'ací, per l'assagador de les Solanes, els Sarguerals i el Sequiol arriba a Forcall.

Aquestes curiositats amb les que he intentat amenitzar el recorregut, les he trobat als articles i llibres del professor José Eixarch Frasnó, i en les converses amb la gent del poble.

Ismael

CAMINANT PER LES MOLES

Ja fa quatre anys que al Forcall, a l'agost, s'organitza la caminada de "Les 4 Moles"

Quan arriba el dia sembla que la muntanya ens cridi i uns quants bojos, pensen molts, ens posem a caminar.

Uns únicament volen recórrer la distància en el menor temps possible. Direm que en ells predomina l'esperit esportiu però, evidentment ni se n'adonen dels magnífics llocs pels quals van passant.

Altres, poquets, molt acostumats a caminar i indiferents al temps poden disfrutar del paisatge.

I, finalment estem els que simplement estem satisfets d'haver acabat dins del temps límit, malgrat no poder disfrutar del paisatge ja que durant tota la caminada anem mirant al terra per no ensopegar ni caure.

Cadascú disfruta d'una manera diferent de la caminada, per alguns és l'única que fan a l'estiu.

Jo he de confessar que quan disfruto de debò de les Moles no és en aquests tipus de caminada sinó, quan amb un grup d'amics a l'estiu periòdicament sortim a caminar i anem assaborint el paisatge, les herbes i fòssils que trobem, les aromes de l'espígol, la farigola...l'aparició d'un esquiol, d'una cabra o, fins i tot, d'un voltor (buitre) mentre tota mena de temes anem comentant.

I, quan arriba l'hora d'esmorzar no saps perquè però l'entrepà és molt més bo, mentre allà abaix anem contemplant la magnífica vista del Forcall.

Conxita Cardona

PULSO FORCALLANO

AMPLIACIÓN DE LAS INSTALACIONES MUNICIPALES

Se han iniciado las obras en la Iglesia de San Miguel cuyo fin será la instalación en este bajo de las oficinas municipales. Las obras, que tienen un plazo estimado de actuación de 3 meses, podrían estar acabadas en diciembre y con ello se conseguiría un Ayuntamiento más accesible a todos.

Esta intervención cuenta con un presupuesto aproximado de unos 46.000 euros con cargo al POYS (Plan de Obras y Servicios de la Diputación) del 2004 y se realizará en esta planta baja adecuando su estructura a la prestación de los servicios municipales, manteniendo el altillo existente y alargándolo hasta donde estaban situados los servicios de la entrada. Se intentará pues, combinar elementos antiguos de la estructura, con elementos nuevos.

ZAU

El término municipal de Forcall, ha sido declarado ZAU (Zona de Actuación Urgente), por parte de la Conselleria de Territori i Habitatge. Esta declaración implica la realización de trabajos en el término municipal de Forcall, en parte de las zonas afectadas por el incendio del verano de 1994, y cuyo objetivo es tomar medidas que ayuden a frenar los procesos erosivos y favorecer el proceso de regeneración de la cubierta vegetal, reforestando también algunas zonas desprovistas de vegetación. De esta actuación también se beneficiarán otros municipios vecinos como Olocau del Rey, Todollella, Palanques, Zorita, Villores y Morella.

Las acciones a realizar en el término municipal consistirán en repoblaciones (47,08 hectáreas), recuperación de banales, con la reconstrucción de muros de mampostería y actuaciones en maderas quemadas. Además también pueden llevarse a cabo intervenciones para la mejora de las pistas. La inversión para las actuaciones en Forcall asciende a 388.703,7 euros y afectarán tanto a terrenos públicos como privados.

El Ayuntamiento ya ha mantenido una reunión con técnicos de la Conselleria para conocer mejor el proyecto y en breve se pondrán en contacto con los propietarios de las fincas objeto de intervención para informarles y firmar el Convenio.

NUEVAS EXCAVACIONES EN LA MOLETA

Han concluido las excavaciones en la Moleta dels Frares, que este año se han llevado a cabo en la primera quincena de septiembre. Las excavaciones han sido dirigidas por Ferran Arasa y en ellas han participado estudiantes de la Universidad, así como algunos voluntarios forcallanos. Las excavaciones cuentan con un presupuesto de 8.000 euros de los que 6.000 aporta la Conselleria y 2.000 el Ayuntamiento de Forcall.

La actuación se ha centrado en la casa romana objeto de actuaciones en el año pasado; en esta casa se han encontrado restos de otra que podría situarse en la primera mitad del siglo I en la época de los emperadores Augusto y Tiberio. En la presente campaña, se han

realizado hallazgos de fragmentos de cerámica fina de mesa, de cocina y trozos de ánforas para guardar vinos. Asimismo, también se ha encontrado alguna moneda y unas pinzas de bronce.

Es importante proseguir con estas actuaciones en la única urbe romana existente entre Sagunto y Tortosa, ya que supone poner de relieve esta población aumentando el conocimiento de la misma y, en consecuencia, su utilización como reclamo turístico dinamizador de la población, además de poder tener más cerca de nosotros una fuente de conocimiento cultural de la forma de vida de nuestros antepasados.

Vista de la zona donde se realizan los trabajos arqueológicos. Foto: Conxita Cardona.

SOBRE EL TEMA DEL SUMINISTRO DE AGUA

Queremos agradecer a los Concejales del Partido Popular la carta referente al suministro de agua de Forcall que nos remitieron el pasado día trece de julio. Esta apunta a una diferencia de criterio respecto al escrito aparecido en el boletín Bisgargis número 281.

Debemos puntualizar que la nota es un extracto del escrito publicado en internet por Vinaros-News.

Bisgargis se nutre normalmente de la prensa local y comarcal, cada vez más activa en la provincia y que resulta de interés para los suscriptores.

No se pretendía, por lo tanto, dar una visión partidista del tema y lamentamos esta situación, ajena totalmente a nuestra voluntad.

TOPONIMIA FORCAL'LANA. EL MOLINO Y LA TORRE D'EN BLAI BERGA. EL DOMINIO ÚTIL Y DIRECTO, EN PODER DE LOS PALOS. (Y XVII)

Techo ricamente adornado con artesonados de mampostería de una de las salas del antiguo palacio de los Berga. Foto: Francisco R. Chervet.

EL DOMINIO ÚTIL

Pasados los 16 años de arrendamiento y cumplida la obligación de abonar al ilustre propietario cada año, el 15 de agosto, los 20 cahices de trigo estipulados en el contrato, más cinco cahices los ocho primeros años, con que pagar los 40 cahices de atrasos del arrendador anterior –prueba evidente de que le iría bien el negocio–, dio un paso más con la adquisición del dominio útil. Este nuevo contrato le permitía al comprador de la explotación para siempre, incluso con la facultad de transferirla hereditariamente y hasta de alienarla bajo ciertas condiciones. Que en eso consiste la enfiteusis (1); reservándose el dueño el dominio directo. He aquí el texto:

«D. Vicente Salvador y Monserrat, Cruilles, Ciurana y Alfaro, Marqués de Cruilles, Barón de Planes y Patraix, establece a Francisco Palos (2) casa, molino con una muela, con tierras, balsa y derecho de agua y una huerta y tierra inculta, todo cerrado de pared, en el Sol del riu de Morella...». Omtimos los lindes, por ser los de siempre, «con condición de que el

emfiteuta Francisco Palos haya de pagarle perpétuamente en 15 de agosto de cada año, doce cahices de trigo. Precio de entrada, 52 reales de vellón...».

Interesante la siguiente nota que, además de darnos los lindes de la finca –los de siempre– tiene el mérito de añadirnos las medidas de los inmuebles: «Molino con una muela, balsa y derecho de agua de dos pisos, de 15 m. de longitud x 13 de latitud. La casa-fábrica con maquinaria para la fabricación de lanas, contigua; se compone de tres pisos de 43 m. de longitud x 65 de latitud. Lindantes molino y fábrica, que forman un sólo edificio...» (3)

Francisco Palos Guarch se unió tres veces en matrimonio: la primera con Manuela Giner; la segunda, con Antonia Rochela y Polo, de la Iglesuela, de la que tuvo cinco hijos; y la tercera, con María del Monte Santo Betés (sin descendencia).

En la repartición de bienes, a Domingo Palos Rochela, le correspondieron 38.202 escudos; además, el dominio útil de la Torre-molino, valorado en 9.600 escudos.

DOMINIO DIRECTO. INSTRUMENTO NOTARIAL

«Venta por el Marqués de Cruilles a Domingo Palos Rochela y Asunción Monzón Gálvez, su esposa, del dominio directo del molino y Palacio d'en Berga... Precio 113.945 ptas., 78 cms...»

En mi fichero aparece una nota que, por descuido, no registré su procedencia. «adjudicando a sus hijos Francisco y Antonio Palos Monzón, por iguales partes, el edificio-fábrica de Hilados y tejidos, en término del Forcall, con toda la maquinaria, útiles y efectos destinados a la fabricación de dicha industria y todas las tierras...».

NOTAS BIOGRÁFICAS DE LOS MARQUESES DE CRUILLES (4)

D. Joaquín Monserrat y Cuilles, nació en Valencia el 26 de julio de 1700.

Carlos III le concedió el título de Marqués de Cruilles el 20 de abril de 1735 y en 1769, compró el título de Barón de Planes y Patraix a D. Antonio Ponce de León, Espínola de la Cerda. Fue nombrado Virrey de Nue-

Escalera en el interior del palacio.
Foto: Francisco R. Chervet.

va España (Méjico). Falleció en Valencia el año 1771.

Le sucede su hijo, D. Manuel Monserrat y Acuña (1750-1820). Casó en 1776 con D.ª Manuela de Ester y Espejo.

D.ª M.ª Manuela Monserrat y Ester, tercera Marquesa de Cruilles (1784-1848), casó con D. Vicente Salvador Vidal, Teniente Coronel de los Ejércitos Reales. Doctor en Derecho Civil.

Cuarto Marqués de Cruilles, su hijo, D. Vicente Salvador Monserrat, Doctor en Derecho (1825-1876). Casó, en 1852, con D.ª Asunción Sánchez Castillo. Autor de la «Biografía del Marqués de Cruilles, D. Joaquín Monserrat. A. 1880».

Para mayor información, vide «Los Cruilles y sus alianzas», por el Barón de San Petrillo. Valencia. A. 1964, pp. 244 y sgts.».

MOTIVOS DE AGRADECIMIENTO

Como final de esta larga serie, el autor se complace en recordar con veneración la figura señorial de D.ª Asunción y su hija D.ª Dolores Palos Monzón a las que debe el haber podido continuar sus estudios gracias a un préstamo (que devolvió) y que, por recomendación del que fuera un santo y sabio sacerdote forcallano, mossén Melchor Boix, me concedieron.

También me complace en expresar mi agradecimiento a los actuales propietarios, sus descendientes, por las facilidades dadas desde hace mucho años, para poder visitar el monumento, acompañado de arquitectos y fotógrafos para iniciar su estudio. Admirable y encomiable el interés que han puesto y el exquisito gusto que han demostrado, al limpiar, conservar y restaurar sus diferentes estancias, siempre D.ª Rita Eixarch de Palos, al frente. Llama la atención el salón noble, que muestra un verdadero museo con las mejores piezas por ellos localizadas y restauradas.

Sólo me cabe desearles éxito en la continuación de esta Serie, que pedí a Estrellita Palos: pues la Fábrica supuso para muchos forcallanos trabajo y colocación. Una Historia que creemos sinceramente no puede permanecer inédita, porque la Historia del Forcall quedaría incompleta.

Tortosa, septiembre 2004
J. Eixarch Frasno

NOTAS

(1) La enfiteusis consistía en un pacto por el cual el señor establecía al arrendatario una propiedad a largo término, muchas veces indefinido, reteniendo el señor el dominio directo o pleno, a cambio de prestaciones o censos y otras obligaciones. Pagaba el arrendatario una entrada al comenzar la posesión; y, si enagenaban la propiedad, había de pagar al propietario el llamado derecho de luismo (el tercio).

(2) Arch. Not. Morella. Not. Miguel Clemente Boix. A. 1858, septiembre, 4, fol. 716.

(3) Arch. Not. Morella. Not. Fernando Vilanova. A. 1870, abril, 5.

(4) Adolfo Domínguez Moltó. «El señorío de la Baronía de Planes. A. 1976, 334 pp.

RACÓ POÈTIC

LA MEVA «YAYA»

*La meva «yaya» es va començar a despistar,
«l'haurem de vigilar», deien la meva mare i els
[seus germans.*

*Se li oblida qué ha de comprar,
i fins i tot com fer el dinar.*

*El meu «yayo» sospitava,
que alguna cosa passava.*

*La veia patir,
i als seus fills va reunir:
La vostre mare plora, i no para de repetir:
«Boja no estic, però alguna cosa tinc».*

*Al metge la van portar, i
quan els hi va dir el que tenia,
van sortir plorant, perquè sabien que aquesta
[malaltia,
no es podia curar.*

*Quan la meva mare m'ho va explicar,
jo també vaig plorar.
Però em va dir:
Hem de ser forts tots plegats i
fer que la yaya es senti estimada fins al final.*

*Al pas dels anys,
va anar perdent,
totes aquelles coses,
que de petita havia après.*

*Cada cop anava empitjorant,
no recordava qui eren,
la gent que hi havia al seu voltant.*

*Fins que un dia la van ingressar,
perquè una infecció al pulmó va agafar.
Des d'aquell dia no la he vist sortir,
d'aquell hospital on es va quedar dormint.*

*Tots estavem tristos i amoïnats.
Li vaig dibuixar una flor,
perque l'estimava amb tot el meu cor.*

*Ja han passat quatre anys,
encara penso en ella,
On serà? Em veurà?
La meva mare em diu que sí, i que li puc parlar.*

*M'agrada recordar-la,
alegre, riallera,
cantant cançons i,
fent-me molts petons.*

NINA BALLÚS AHUFINGER.

Escola Benviure. 6è A.

Sant Boi de Llobregat.

Primer premi als Jocs Florals de l'Ajuntament
de Sant Boi de Llobregat.

Abril de 2004.

AJUDES PER REHABILITACIÓ D'HABITATGES

La Conselleria de Territori i Habitatge de la Generalitat Valenciana ha obert una línia d'ajudes per la rehabilitació d'habitatges anteriors a 1950. Les ajudes van destinades fonamentalment a les façanes i teulades, les sol·licituds es podran presentar fins a finals del 2005. Els que vulgueu més informació podeu adreçar-vos a l'Ajuntament del Forcall.

LA PARRÒQUIA

per Mossèn Javier

MOSSÈN RAMON GONELL I MOSSÈN JOAQUIN TENA,
PREDICADORS DE LES FESTES MAJORS

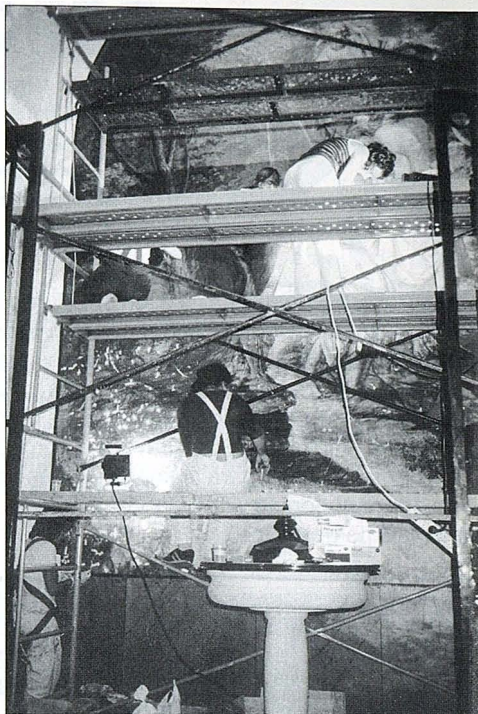
Després de 34 anys, mossèn Ramon va tornar al nostre poble com a predicador en la missa major de la Mare de Déu de la Consolació. Molta era la il·lusió que tenia mossèn Ramon de passar uns dies amb el poble i la gent que ell sempre ha estimat. I així va ser, va disfrutar de retrobar-se en tanta gent que ell va batejar, casar... La seva estada al Forcall va ser per a ell un gran regal, per part dels forcallans una gratitud per tot el que va ajudar a la nostra parròquia.

El dimarts vam celebrar la missa en memòria de tots els fidels difunts. Aquesta celebració la va presidir i predicar mossèn Joaquin Tena. Aquest any, mossèn Joaquin, compleix les seves noces d'or com a sacerdot. És per això que vam pensar en invitar-lo perquè celebrés l'eucaristia en l'altar que ell tantes vegades ha repartit el pa de vida, en companyia dels feligresos i dels sacerdots, fills del poble i de la comarca. L'eucaristia va ser un agraïment constant a Déu pel do del sacerdoci i al Forcall per ser la parròquia en la que ell va començar i acabar el seu ministeri. Que per molts anys el Senyor el beneeixi.

NETEJA DE LES PINTURES DE CRUEL·LA

El passat mes d'agost la Fundació Blasco de Alagón va iniciar la neteja i restauració de les pintures que tenim a l'església. Durant 15 dies van dedicar-se, un petit grup de noies, a netejar la pintura del baptisteri. La fundació té previst, tan prompte com els sigui possible, reemprendre els treballs de restauració a la zona de les pintures de l'àbside i de la resta d'església.

Fotos: Sergi Bordàs.

COL·LABORADORS A LES DANSES

DANSANS

Francisco Ramón Chervet, Pedro José Pérez, Silverio Pérez, Raúl Monfort, David Monfort, Juan García, Ximo Segura, Rafa Carbó i Santi Milián,.

GITANETES

Emma Membrado, Cristina López, Sandra Sorribes, Clara Sorribas, Sonia Martí, Pili Carbó, Ana García -Moronda-, Marta García -Moronda- i Maite Ramia. Barrero, Jorge Querol.

ARQUETS

Carlos López, Iván Alvarez, Mar Mestre, Victoria Celma, Ana Carbó, Jorge Tena, Víctor Calvo i Mario Martí.

BARETES

Ferran Borràs, Julia Altaba, Raúl García, Gerard Carbó, Diego Martínez, Tonet Amela, Vanesa Viñals, Ana Mª Carbó, María Hernández i Oscar Viñals.

LLAURADORA Mª Pilar Adell Beltran

LLAURADOR Sergi Bordàs Rodríguez

RELACIONS

Angel: Maria Moya Celma.

Soldat romà: Pedro Molinos Bonet i Noé Peñarroya Pechobierto.

La música a les cercaviles i processons ha estat a càrrec del grup de Dolçainers i Tabaleters del Forca!!.

DEPORTES

por Fermín Peris

FÚTBOL SALA

Durante los meses de julio, en el Polideportivo de Morella, se celebra desde hace muchos años un campeonato de fútbol sala. En la edición de este año el equipo del Pub Grèvol de Forcall ha participado con los siguientes jugadores: Santi, Miguel Angel, Joan, Alberto, Jesús, Eric, Chuso, Leandro, José Ramón y Chillida.

Los buenos resultados obtenidos les permitieron clasificarse para las semifinales, con los siguientes resultados: Pub Grèvol 3 – Porches 2 y Pub Grèvol 4 – Porches 5. El equipo de los Porches se clasificó para la final en los penaltis, pero el equipo forcallano fue la gran revelación del campeonato y su jugador Chillida ha sido considerado el mejor jugador el campeonato y máximo goleador.

Equipo Benjamín. De pie, Marc (de La Mata), Diego, Roberto, Tonet, Luis (de La Mata) i José Javier. Agachados, Oscar, Arón (de La Mata), Nacho (de Ololau del Rei), Xavi (de Cinctorres) y Marc (de Cinctorres)

FÚTBOL BENJAMÍN

Vilafranca 3 – Forcall 4

El equipo benjamín de Forcall, en el que juegan también varios niños de otros pueblos cercanos, disputó a finales de junio un partido amistoso en el campo del Vilafranca, como plan de preparación para la incorporación de varios de estos jugadores al equipo alevín dels Ports para la próxima temporada.

Si unas semanas antes contra Morella disputaron un partido muy emocionante que al final se decantó a favor del equipo forcallano, contra los de Vilafranca nuestro equipo también estuvo por delante en el marcador, pero en la recta final el equipo local, empujado por su público, llegó a acercarse en el marcador, entonces salió la calidad de nuestros jugadores, para aguantar la presión en los minutos finales, llegando al final con un marcador favorable para los forcallanos de 3 a 4.

FÚTBOL FEMENINO

La jugadora forcallana Mª Angeles Monfort, que milita en las filas del Castellón C.F. femenino, se ha consolidado esta temporada como una de las jugadoras más en forma de su equipo, al ser la máxima realizadora con un total de 14 goles.

CAMPIONATS**GUINYOT** (Bar Els Ports)

Campions Evaristo Moles i José Viñals -fill-
Subcampions Quintín Alvarez i Paco González

GUINYOT (Llar de jubilats Bisgargis)

Campions Domingo García i Miguel Milián
Subcampions Luis Querol i Marco Antonio Mestre

FRONTÓ per parelles (Forn de Paco)

Campions Ana Aurora Forés i Isabel Boix
Subcampions Iván i Mario

FRONTÓ individual (Forn de Paco)

Campió Víctor Ramón Ferrer
Subcampió Santiago Pérez

NATACIÓ (Ana de la Piscina)

Adults: Primer Jordi d'Ortells, segon Nil d'Ortells i tercer Miguel Carbó.
Infantil: Primer Adrià d'Ortells, segona Irene Bordàs i tercer Diego Martínez

PING-PONG (Pub El Grèvol)

Primer Oriol, segon Toni i tercer Víctor.

XXVIIè APLEC DELS PORTS

«FEM QUE LA COMARCA ALCE EL VOL»
 Portell, 30, 31 de julio y 1 de agosto

Unos 12.000 visitantes se han acercado hasta la localidad de Portell a lo largo del fin de semana para participar en las distintas actividades programadas en el marco del Aplec de Els Ports.

En los alrededores de Portell los bancales estaban llenos de tiendas. Un millar apuntaban algunos miembros de la organización. El viernes por la noche el espectáculo de Valentí Pinyot "Fem que la comarca alce el vol", con la participación de más de cuarenta personas, agradó mucho a los llegados al Aplec. También se llenó el recinto de conciertos con la actuación de Gargamboig, Orgull Roig, Malagana y Sevel. El sábado la mañana fue tranquila, con los juegos en la escuela, sesión de piscina y la Troupe Malabo y el Quartet de Corda. Por la tarde llegó el festival de Rock Alternativo con Comal Cool, la Caja Negra, Contratempo y Agraviats. Al mismo tiempo se sucedía el teatro con la Banda del Drac, l'Home Dibuiyat y Xavi Castillo. El rincón de la Paraula lo protagonizaron Anna Ballester, Domingo Chinchilla, Llorenç Jiménez y Olga Morente. Por otros rincones del pueblo la animación corrió a cargo de Pepa Cases, Tempo Dansa, Quartet de Corda y Trestocats.

El Chou! de Xavi Castillo llenó por completo el aforo de la Plaça de la Mare de Déu. Los monólogos del de l'Horta provocaron las risas de los presentes en el auditorio. A partir de medianoche la fiesta la pusieron las orquestas. Hasta altas horas de la madrugada, y como colofón a un día muy completo, el gentío bailó, bebió y disfrutó dejando algo, por supuesto, para el día siguiente. Lo que nadie quiso perderse fue la Gaseta Portellana, un espectáculo itinerante a modo de revista. De la mano del actor Domingo Chinchilla como maestro de ceremonias, resultó un acto innovador, espontáneo e irreplicable.

El Domingo llegó la calma, ya había pasado el grueso de l'Aplec, lamentablemente el tiempo no acompañó las horas finales y la lluvia obligó a suspender los actos de clausura, pese a todo la organización se mostró satisfecha y el balance general de la XXVII edición de l'Aplec ha sido más que positivo.

En lo referente a temas culturales y reivindicativos, se realizaron diferentes exposiciones y la mesa redonda celebrada en la plaza de la Iglesia, en la que se sentaron los alcaldes y representantes de diferentes poblaciones, tuvo como tema los problemas que afecten a la comarca. Se hizo referencia a las infraestructuras y carreteras, como la mejora de la CN-232, del Camí de la Canà, el vial de Portell, el de Cinctorres, entre otros. El sistema sanitario ocupó otro de los puntos del debate, otro punto fue la seguridad ciudadana, otro el Plan Eólico. Al final nos quedamos con el lema de este Aplec: «Fem que la comarca alce el vol».

El temps

ESTACIÓ METEOROLÒGICA
RIU DE XIVA - FORCALL

Miguel Rodés. Gràfics: Laia Ferrer

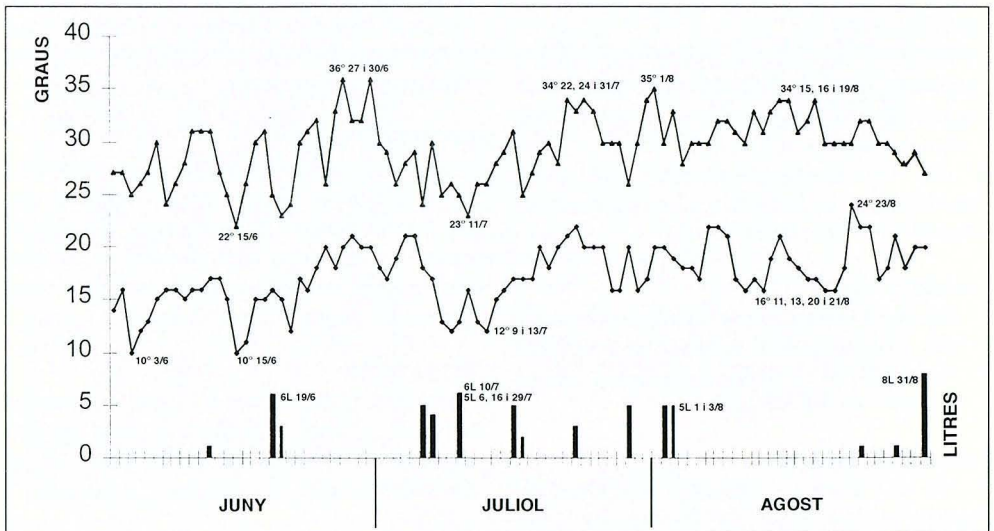

Amb poques precipitacions i una calor moderada, ha transcorregut aquest estiu, al juny tant sols es va recollir 10 l/m², amb un final de mes de forta calor, 36° els dies 27 i 30 de juny, aquesta temperatura ja no es va tornar a assolir al llarg del trimestre, pel que fa a les mínimes van ser de 10° els dies 3 i 15.

El mes de juliol va ser més animat, va ploure en petites quantitats set dies del mes en tronades al vespre o a la nit, que el dia 10 van deixar grànissos petits, en total es van mesurar 26 l/m². Les temperatures no van ser gaire altes, sobre tot al principi del mes, amb 12° de mínima els dies 9 i 13, el mes es va tancar en temperatures més altes que van arribar als 34° els dies 22, 24 i 31.

L'agost va començar amb força, el dia 1 es va arribar als 35°, però després ja no es tornaria a donar tanta calor, tant sols destacar el 34° dels dies 15, 16 i 19, les mínimes van ser de 16° els dies 11, 13, 20 i 21. Pel que fa a la pluja, aquesta va ser molt escassa, en total 20 l/m², però concentrats en els primers i darrers dies del mes.

	mitjana màxima	mitjana mínima	total pluja	màxim vent
juny	28,5°	15,8°	10 l.	—
juliol	28,6°	17,3°	26 l.	—
agost	30,9°	18,9°	20 l.	—

NOTÍCIES BREUS

NAIXEMENTS

El dia 3 de maig, a Viafranca, Martí Andrés Sancho, fill de Cesar y Maribel.

El dia 6 de juny, a Barcelona, Xesca Carbó Pascual, filla de Julio i María Luisa. Va ser batejada a Forcall el 29 d'agost.

El dia 28 de juny, a Forcall, David Altaba Prades, fill de Miguel i Asunción.

El dia 17 de juliol, a Viladecans (Barcelona), Carla Alegre Martí, filla de Ciriaco i Margarita, néta de Serafín i Margarita.

El dia 23 de juliol, a Vila-real, Mario Pedregosa Carbó, fill de Pedro i Ana, besnét de Paco Carbó i Pepet.

El dia 23 de juliol, a Saragossa, Ruben Pellicer Mestre, fill de José Luis i Mercedes (de ca Teulé).

El dia 12 d'agost, a Barcelona, Emma Ramos Milián, filla de Francisco i Montse (de ca Vidalba).

El dia 30 d'agost, a Vilafranca, Marta Segura Querol, filla de Francisco i Margarita, néta de Pilar i Luis (president de la Llar de Jubilats de Forcall).

El dia 14 de setembre, a Vinaròs, Álvaro Sánchez López, fill de Ester i José.

MATRIMONIS

El dia 17 de juliol van contraure matrimoni, a l'església de la Mare de Déu de l'Assumpció de Forcall, José María Sanuy Moya i María Immaculada Piquer Vives.

El dia 18 de setembre van contraure matrimoni, a la Cerollera (Teruel) Evaristo Tena Marín i Ana Gual Faci.

NOCES D'OR

El dia 23 de setembre van celebrar les seves noces d'or, el nostre estimat ex-president Rodolfo Sales i la seva senyora Lolita Busquets. Moltes felicitats.

NOCES D'ARGENT

El dia 14 d'agost, a l'Ermita de la Mare de Déu de la Consolació del Forcall, van cele-

brar les noces d'argent Mª Fátima-Eduardo, Mª Carmen- José Luis i Rosaura-Luis, tots de Ca Moya, moltes felicitats per aquesta celebració múltiple.

DEFUNCIONS

El dia 24 d'abril, a Jacou (Montpelier, França), Tomás Pérez Martínez, hermano de María (mujer de Pepet de Gitana), als 71 anys d'edat.

El dia 5 de juliol, a Forcall, Rita Michavila Eixarch, als 67 anys d'edat, mare del regidor de l'ajuntament José Luis Palos.

El dia 7 de juliol, a Forcall, Rosario Monfort Bielsa, als 98 anys d'edat.

El dia 14 d'agost, a Forcall, Pilar Omedes Eixarch, als 77 anys d'edat.

El dia 14 de setembre, a l'Hospitalet, José Buenaventura Prats (de ca Quico), als 80 anys d'edat. Va ser enterrat al cementiri del Forcall.

En pau descansin.

COMUNIÓ

El dia 1 de maig va fer la primera comunió Miguel Morata Dolz (de ca Màxim), a la parròquia de Santa Isabel de Vila-real.

LOCALIA

Ja es pot veure a Forcall el canal Localia-Televisió, que ens apropa les notícies i actes més destacats de la comarca, així com una interessant programació.

INTERNET RURAL

Forcall disposa de connexió via satèl·lit a la xarxa d'Internet, sense cables i més ràpida. Els interessats en aquest servei tenen a la seva disposició ordinadors a les dependències municipals, de dilluns a divendres de les 9 a les 13 hores.

ROBATORI

Rectifiquem la notícia donada a l'anterior butlletí. L'entitat bancària que va ser objecte de robatori va ser la Caixa Rural del Mediterrani –Ruralcaixa–, a Forcall.

DANSES I TRADICIONS

“Romeria a Sant Cristòfol”

Pujada cap el Peiró de Sant Pere dels Coixos, després la rogativa continuarà per damunt de la mola de Roc fins arribar a l'ermitori de Sant Cristòfol de Saranyana.

Foto: Toni García.

APARTAT DE CORREUS, 25140 - 08080 Barcelona
E-mail: coloniaforc@telepolis.com - Fax: 93 211 63 64
www.coloniaforcall.com

BISGARGIS: C/. Bruc, 62, pral., 2.ª - 08009 Barcelona

EDITA: Colònia Forcallano-Catalana. - **REDACCIÓ:** Carmen Ferrer i Sergi Bordás.

IMPRIMEIX: Impremta Gier - C/. Onze de Setembre, 19 - 08860 CASTELLDEFELS (Barna)

Telèfon: 93 665 63 04 - Fax: 93 665 13 96 (Exemplar gratuït)